

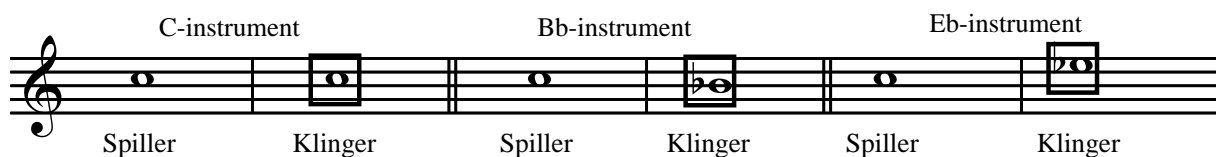
Transponering

av stemmer

Å transponere vil si å flytte et musikkstykke eller en stemme til en annen toneart enn den opprinnelige. Instrumenter, fortrinnsvis blåseinstrumenter, er ofte stemt i andre tonearter enn C.

At et instrument er stemt i C betyr det at når instrumentet spiller C klinger det C.
At et instrument er stemt i Bb betyr det at når instrumentet spiller en C klinger det Bb.

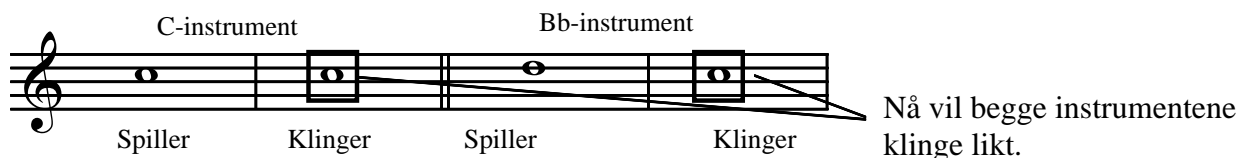
Alle instrumenter som ikke er stemt i C må altså transponeres når de skal spille sammen med andre instrumenter. Vi må i tillegg vite om instrumenter som bruker andre nøkler enn G-nøkkel (bl.a. bassinstrumenter).

The diagram shows three pairs of musical staves. Each pair is labeled at the top: 'C-instrument', 'Bb-instrument', and 'Eb-instrument'. Below each pair, the first staff is labeled 'Spiller' and the second 'Klinger'. In the C-instrument pair, the 'Spiller' staff has a note on C4 and the 'Klinger' staff has a note on C4. In the Bb-instrument pair, the 'Spiller' staff has a note on B3 and the 'Klinger' staff has a note on C4. In the Eb-instrument pair, the 'Spiller' staff has a note on Bb3 and the 'Klinger' staff has a note on C4. The notes are enclosed in boxes to show the correspondence.

Bb-instrumenter

Bb-instrumenter klinger altså en stor sekund lavere enn det notene viser eller som instrumentet spiller. For å rette opp dette må vi skrive notene en stor sekund for høyt:

The diagram shows two pairs of musical staves. The first pair is labeled 'C-instrument' and the second 'Bb-instrument'. Below each pair, the first staff is labeled 'Spiller' and the second 'Klinger'. In the C-instrument pair, the 'Spiller' staff has a note on C4 and the 'Klinger' staff has a note on B3. In the Bb-instrument pair, the 'Spiller' staff has a note on B3 and the 'Klinger' staff has a note on C4. Lines connect the notes between the two pairs, showing that the Bb instrument's 'Spiller' note is the same as the C instrument's 'Klinger' note. To the right of the diagram, the text reads: 'Nå vil begge instrumentene klinge likt.'

Sangen under går i C-dur. B-instrumentet må altså spille alle tonene en stor sekund høyere. Da må B-instrumentet spille i D-dur.

The diagram shows two musical staves. The first staff is labeled 'Original (C-instrument)' and the second 'Bb-instrument'. Both staves show a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The Bb-instrument staff has a sharp sign (#) before the first note, indicating it is in D major.

Når du har funnet riktig starttone kan du enten tenke at alle notene skal ett trinn opp, eller du kan tenke ut fra toneart; sangen begynner på grunntonen - da må den også begynne på grunntonen i D-dur - D

Eb-instrumenter.

Eb ligger 3 halve trinn, eller en liten ters, "for høyt" i forhold til C. Da må vi skrive notene en liten ters under. Teller vi ned fra C kommer vi til A - vi må altså skrive i A-dur.

The diagram shows two musical staves. The first staff is labeled 'Original (C-instrument)' and the second 'Eb-instrument'. Both staves show a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The Eb-instrument staff has two sharp signs (##) before the first note, indicating it is in A major.

Dette gjelder sopraninstrumenter som Eb-trompet. Instrumenter som altsax, althorn o.l er stemt i Eb, men de er som navnet forteller alt-instrumenter - de klinger i altleie, i oktaven under. De klinger altså ikke en liten ters for høyt, men en stor sekst for lavt. Da må de flyttes til oktaven over (en stor sekst over originalen)

The diagram shows two musical staves. The first staff is labeled 'Original (C-instrument)' and the second 'Eb-instrument - alt'. Both staves show a sequence of notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The Eb-instrument - alt staff has two sharp signs (##) before the first note, indicating it is in A major.

F-instrumenter

Når et fransk horn spiller en C, vil det klinge F - en kvint under. Melodien må altså skrives en kvint over

Original (C-instrument) F-instrument - alt

Huskeregul

Legg merke til at F-instrumenter får 1# ekstra. Bb-instrumenter får 2# ekstra og Eb-instrumenter får 3# ekstra.

Hvis du tenker b og # som en tallinje (b som minus og # som pluss) går du ett "hakk" mot høyre for F-instrumenter, 2 "hakk" for Bb- og 3 "hakk" for Eb instrumenter. (Enda enklere blir det hvis du husker at tonearten F-dur har 1 b, Bb-dur har 2b og Eb-dur har 3b - *du går like mange hakk mot høyre som tonearten instrumentet er stemt i har b-er*; F-dur 1b > 1 hakk, Bb-dur 2b > 2 hakk, Eb-dur 3b > 3 hakk)

-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5
5b	4b	3b	2b	1b	0	1#	2#	3#	4#	5#

Eksempler:

1. Hvis originaltonearten er D-dur (2#), vil F-instrument få 3# - 1 hakk til høyre, Bb-instrument vil få 4# (to hakk) og Eb-instrument 5#.
2. Hvis tonearten er Bb-dur (2b) vil F-instrumenter få 1b - 1 hakk til høyre, Bb-instrument vil få 0 fortegn og Eb-instrumenter vil få 1# - 3hakk.

Tilfeldige fortegn

Tilfeldige fortegn må ha spesiell oppmerksomhet - de kan bli endret. Studer eksempelet nedenfor::

Original (C-instrument) F-instrument Bb-instrument Eb-instrument

Du må alltid tenke på hva fortegnet gjør - senker det eller hever det tonen? Husk at # hever 1/2 trinn mens b senker 1/2 trinn.

Det første tilfeldige fortegnet i eksemplene hever den opprinnelige tonen. I C stemmen hever dette tonen fra Eb til E ved å oppløse b for E. I Bb-stemmen må tonen F heves til F# - her finnes det ingen b som kan oppheves.

Det andre tilfeldige fortegnet i takten senker et halvt trinn. I Eb-stemmen gjelder dette tonen F#. Denne må senkes ved å oppheve # for F

Fra Bb-instrument til C-instrument

Skal du transponere en Bb-stemme til C-stemme går du motsatt vei - 2 plasser til venstre langs tallinjen. Hvis Bb-stemmen går i G-dur (1#) må C-stemmen skrives i F-dur (1b) - dette blir en stor sekund lavere. Fra Eb- til C-instrument går du 3 hakk mot venstre.

Fra B til Eb.

Bb-instrumenter skal ha 2# ekstra, Eb-instrumenter 3# ekstra. forskjellen er 1# mer for Eb-instrumenter - legg til 1 # (1 hakk mot høyre) Eksempel: A-dur(3#) for Bb blir. Pass på riktig oktav

Fra Eb til B - trekk fra 1#

Bass-instrumenter

Når du skriver i bassnøkkel skal du ikke transponere! Dette gjelder selv om du skriver for et instrument som er stemt i annet enn C. Eksempelen viser en strofe for C-instrument og samme strofe for trombone i Bb - trombonen skrives som om det var C-instrument (trombonisten transponerer selv):

C-instrument Trombone

(Husk at i bass-nøkkel ligger c1 på første overliggende hjelpelinje)

Bratsj

Bratsj bruker alt-nøkkel. eksempelet viser samme strofte for bratsj:

(Husk at i alt-nøkkel ligger c1 på midterste linje)

Oversikt over de vanligste instrumentene:

C- instrumenter:

- Fløyte, blokkfløyte, bassfløyte
- Fiolin
- Obo
- Alle tangentinstrumenter
- Gitarer etc.
- Trekkspill

F- instrumenter:

- Fransk horn (valthorn)
- Engelsk horn

B- instrumenter:

- Klarinett
- Sopransax
- Trompet
- Tenorsax (klinger oktav under)
- Bassklarinet (skrives i G-nøkkel)

Eb- instrumenter:

- Altsax
- Baritonsax
- Althorn

Disse skrives i Bass-nøkkel

- Fagott
- Trombone
- Tuba
- Cello
- Kontrabass (klinger oktav under)

Merk at bassfløyte og bassklarinet skrives i G-nøkkel
 Altfløyte er stemt i G

Merk.

Dette er de vanligste instrumentene.
 Det finnes også mange varianter
 av samme instrument - eksempelvis
 trompet i A, trompet i C, trompet i D,
 trompet i Eb og så videre.